

Брайън Грийн

ТЪКАНТА НА КОСМОСА

„Но в общата теория на относителността ускорението спрямо пространство-времето характерът на пространство-времето е съвсем различен. В тази теория пространството и времето са динамични: те подлежат на промяна, те реагират на наличието на маса и енергия, те не са абсолютни (Грийн 2005, 110).

С: Ако отстраним ‘скритата реалност’, то познанието няма смисъл. Извън феномените, които така и така са налице, самозасвидетелстващи се, няма да има нищо, освен понятия. Но понятията не изясняват, а само реферират феномените.

Ако приемем скритата реалност, то как я откриваме?

Как така феномените се ‘задълбочават’ или ‘разкриват’. Какво може да се появи и как, ако е скрито поначало?

Ако е скрито поначало, нищо не може да се появи. Но ако е скрито относително, и може да се открие, то отново е феномен. Тогава ‘скрита реалност’ е само метафора за още неоткрити пластове на реалността, феноменален пласт.

Феномените изглежда, се ‘задълбочават’ и съответно ‘скриват’ и ‘откриват’, когато се установява непълнота, прекъсване, несвързаност и особено когато в понятията и представите за реалността, за цялостта на феномените, се открива несъответствие, несъгласуване, ‘противоречие’ – изкажете им, дори най-точни и прости, си противоречат.

Какво става ,когато разкриваме скрити форми? Отново ги откриваме като феномени. Те се появяват в представата като сетивни форми. Така пространството ‘е нагънато’, движението със скоростта на светлината е ‘векторна сума’ от движението през пространството и движението през времето (Грийн). В този израз на Грийн има нещо неясно, несетивно, и то се изяснява, можем да си го представим, като ‘движението през времето’ значи по-бавно течение във времето, по-бавен часовник спрямо друг, в система движеща се по-бавно. Но това е само представа: другият часовник го гледат други. Изключение и специален случай, който прави експеримента възможен, е когато двата часовника се съберат след бързото отдалечаване на единия и връщането му.

Ускорителното движение се усеща като усилие, при съпротива срещу гравитацията или ускорението.

По същия начин откриването на скритата реалност се усеща като усилие, при съпротивата на сетивата и ума да си представят и схванат реалността. Ние усиливаме визията в телескопите и микроскопите. Ние усиливаме възприятията с понятия и ги съпоставяме. Това става отчасти с артефакти – знаци, но винаги решаващо е възприемането с усещане, а не понятието.

Това обяснява защо теорията трябва да е в съгласие с експеримента: единствената форма, която знанието трябва да приеме, е на феномени. А тук то вече не е знание, а реалност.

На този етап приемам скритите феномени, относително.

Това значи: С невъоръжено око и невъоръжен ум, с привичните представи и предразсъдъците, ние не достигаме и няма нужда да достигаме до най-доброто, най-силното възприемане и схващане на реалността. Но ние винаги сме наясно с онзи пласт на реалността, като е нужен за оцеляването. По-силното възприемане и разбиране се постига с усилие, в което именно се долавят неосъзнаваните несъответствия, противоречия и неясноти на реалността. Така например проумяваме, че пространство-

времето са изкривени и че силите не са контактни. И все пак достигаме яснота и съгласуваност отново само във феноменална форма: силата – това е усещаното усилие при ускорение и падане, когато тялото ни се съпротивлява. Изкривеното пространство е онова, в което именно се усещат усилията при неравномерно движение. И същото е да се каже, че усилията на гравитацията и ускоряването са, които изкривяват пространство-времето. Това е вече моята ‘феноменология’.

„Да разберем какво представляват наистина пространството, времето и пространство-времето” (Грийн 2005, 111).

Това е физическият реализъм.

Той трябва да се коригира с една решаваща крачка: всички физични реалности са изцяло в рамките на феномените, които човешките същества възприемат и проумяват. Не в понятията, а във усещанията като материал. Никога не бива да се остава на ниво чист обект сам по себе си или чист математически конструкт.

Етер.

„идеята, че пространството е изпълнено с невидима субстанция, преживява същински ренесанс.” (Грийн 2005, 111).